

Arbejdspapir om dogmeproduceret etnografi

Et manifest for radikal realisme (25 s.)

Kristensen, Regnar Albæk

Publication date:
2016

Document version
Andet version

Citation for published version (APA):

Kristensen, R. A. (2016, apr. 22). Arbejdspapir om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme (25 s.).

Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal monografisk realisme

Etnografien har været antropologens varemærke, siden Boas og Malinowski gjorde monografierne til fagets kerneprodukt. Der har været meget diskussion om, hvor godt og præcist disse monografier beskrev de verdener, som antropologerne studerede, og siden bølgerne gik højest i 1980'erne og 1990'erne, har den traditionelle monografi haft sværere ved at opretholde sin magtposition som antropologernes flagskib. Tidsånden har i stedet drevet antropologer mod teoretiske udrædninger og mere refleksive værker. Disse genrer handler ofte ligeså meget om antropologer og deres arbejde som om dem, der studeres. Det større fokus på fagfællebedømte artikler har kun forstærket tendensen til at prioritere strømlignede teoretiske argumenter over den dybe etnografi. Manifestet, jeg foreslår her, er tænkt som et metodisk indspark til at tilbageerobre noget af det tabte terræn for monografien, og lidt mere til.

Indledning

Var det virkelig det? Denne ikke helt uvante nagende tanke blandt antropologer var den første, som slog ned i mig efter at have forsvaret min ph.d.-afhandling i 2011 om kriminalitet og folkelig katolicisme i Mexico City (Kristensen 2011). Det var en bemærkelsesværdigt lille del af mine mange sider af noter og transskriberede samtaler, som kom med i afhandlingen. Mine opponenter kritiserede mig da også for manglende beskrivelser. Hvad lavede mine informanter? Hvem talte de med? Hvad drømte de om? Hvad med deres forhold til naboer? Andre bander? Osv.

Kritikken af at noget manglede, var på en måde for let at afvise. Mit livtag med etnografien udspillede sig gennem forståelsen af den folkelige katolicisme i Mexico. Og ikke meget andet. Opponenterne gjorde deres bedste og pressede mig som det hører sig til på argumentet. Men den del, som drejede sig om den manglende etnografi, var sværere for dem. De refererede til deres eget og andres arbejde med lignende temaer, men det var stort set umuligt for dem at så tvivl om min etnografi. Her tænkte de ikke *med* argumentet og truede det derfor heller ikke. Dog ramte kritikken midt i noget meget ømtåleligt for mig som antropolog: Utroligt få vil kunne diskutere relevansen af

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

det, som jeg har undladt at fortælle; altså langt det meste. Derfor var det også svært at bebrejde dem og andre godtfolk i at tænke: "Hvad har han ikke fortalt os? Har han mon overdrevet noget ved at udelukke noget andet? Måske endda fundet på noget".

Det næste, jeg ville, var at publicere ph.d.en. Jeg havde en god historie og et sexet emne. Vold og religion. Det gik dog op for mig, at udgivelser er baseret på mere end det. Der ligger gerne mange års hårdt arbejde og fokuseret forskning bag. Og lidt held. Det hjalp ikke på modet, da jeg hørte, at selv kendte antropologer kun solgte få bøger. Markedet for antropologiske monografier synes for langt størstedelen at være trukket af bibliotekers behov og en snæver kreds af fagfæller med samme interesse. Historikere og sociologer er her bedre til at sælge deres forskning bredt. I hvert fald, hvis man ser på, hvor de får udgivet deres værker. De udgiver ofte i større oplag på kommercielle forlag (f.eks. Buk-Swienty 2014 på Gyldendal og LeBlanc 2003 på Scribner). Paul Farmer, som er en af de sidste årtiers mest sælgende antropologer, må med en bemærkelsesværdig undtagelse (2011) se sine bøger solgt på universitetsforlag (1992, 1999, 2005, 2013), mens bogen om ham udkom på et af verdens største kommercielle forlag Random House (Kidder 2003). Det har imidlertid ikke altid været sådan. Antropologen Oscar Lewis' monografier i 1960'erne blev udgivet af Vintage/Random House og solgte i hundrede tusinder (Lewis 1963 og 1966). Margaret Mead udgav også kommercielt (1930). Begge fik deres værker oversat til et utal af sprog, deriblandt dansk. Det var en anden tid, og det kunne ikke være længere væk fra dagens antropologi, hvor vi skriver mere snævert til, og bedømmes af, fagfæller. Det rejser spørgsmålet om disse fæller skriver lidt for partielle historier. Om tingene passer lidt for godt til teorierne? Det synes umiddelbart ikke at gøre noget, så længe vi finder vores faglige diskussioner mere interessante end det etnografiske materiale. Groft sagt, på trods af vores kontante understegning af det etnografiske fundament i vores forskning, er argumentet vores hellige ko. En kommentar som *it's a very rich ethnography* er derimod blevet en ironisk måde at insinuere, at en bog er kaos. Men bliver det sirlige etnografiske arbejde, som Geertz i starten af 70'erne kaldte 'tyk beskrivelse' (1973: s. 3-32), hermed ikke lagt til side til fordel for en refleksiv eller spekulativ tilgang til vores felt? Jeg har mine tvivl om hvorvidt Geertz selv levede op til sit ideal om tykke etnografiske beskrivelser. På mange måder blev hans etnografiske skildringer mere fortolkende end beskrivende (Ibid. 1973). Han skabte dog et ideal for, hvad god antropologisk skrivning er (se også Geertz 1988), og det er netop det, som jeg har sat mig for at hjælpe på vej med dette manifest.

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdspapir om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdspapir_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

Formålet med dette manifestet er altså at lave 'tykke beskrivelser', og lidt mere til, for at kunne friste de kommercielle forlag med de mange gode historier, vi gerne har, uden at de først skamferes med et stringent akademisk argument, der i praksis fungerer som hård censur af etnografien. Manifestet består af en række regler, som skal forhindre teoretisk selvsving og overdreven selvrefleksion for til gengæld at give etnografen mulighed for at lege med en radikal form for historiefortællende realisme. Jeg vil trække på de erfaringer, jeg gjorde mig i mit post.doc-projekt ved at følge disse regler. Der vil være nedslag i, hvorledes man metodisk bliver tvunget til at se på feltarbejdet med andre øjne fra starten, hvordan man bliver tvunget til at bruge en langt større del af sit indsamlede materiale i skriveprocessen, og hvorledes produktet bliver en historie, som i mit tilfælde placerer sig et sted mellem litteratur og klassisk etnografi uden at være nogen af delene. Men først manifestet:

De 10 etnografiske dogmereglerⁱ

- (1) Alt skrevet skal først have været sagt til en mikrofon (eller skrevet af de folk som monografien giver stemmer til). Det er ikke nok, at man mener at huske den præcise ordlyd af en samtale.
- (2) Forskerens stemme skal klippes ud af de transskriberede samtaler.
- (3) Forskellige transskriberede samtaler med samme person kan klippes og klistres efter forskerens forgodtbefindende – dog minimum hele sætninger ad gangen. Gentagelser, lyde og overdreven brug af visse ord (f.eks. bandeord der er hårdere i skrift end tale) kan slettes og ordstillingen kan ændres.
- (4) Kun enkelte manglende ord kan tilføjes. 'Han' og 'hun' kan ændres med navnet på personen og vice versa; 'det', 'de', 'dem', o.l. kan skiftes ud med hvad de refererer til; 'derfor', 'dengang', o.l. kan tilføjes for at forbinde sætninger.
- (5) Kun et forord kan fritagets for de ovennævnte regler. Forskeren som er "transskriptions-redaktøren" kan her kort forklare konteksten for de optagne stemmer. Det er ikke tilladt at diskutere og udvikle akademiske argumenter i forordet.
- (6) Ingen visuelle hjælpemidler er tilladt.
- (7) Der skal være mere end en person, som får stemme i bogen.
- (8) De personer, som får en stemme, skal kende hinanden (familie, venner, arbejdskolleger, o.l.)
- (9) Forskeren skal have kendt dem gennem en årrække.

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdspapir om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdspapir_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

- (10) De optagne personer beskyttes med pseudonymer (personers, institutioners, og steders navne).
Forskeren tager fuldt ansvar for det skrevne.

Hvad med den antropologiske analyse?

Det var sin sag at følge disse regler, som ved første blik synes udtænkt til at forhindre det antropologiske arbejde. Det er de dog ikke. Den antropologiske analyse skal blot foregå på et andet plan, end vi har vænnet os til. Den forskydes med disse regler til måden man sammensætter de optagne og transskriberede stemmer. Det er gennem redigeringen af dem, at man tydeliggør en social relation, et kulturelt dilemma, en serie af tanker, socioøkonomiske forhold og lignende. Læserens fokus flyttes dermed definitivt fra forskerens kommentatorstemme til dem, som lyddoptages. Alt bliver første person. Men en indirekte form for analyse består. Den foregår nu gennem redigeringen og i hovedet på læseren. Læseren udfordres til at tænke analysen, hjulpet på vej i måden, materialet er flettet sammen på.

Der er dog fare for, at man taber læseren i usammenhængende anekdoter, fordi han af gode grunde ikke har de samme forudsætninger som forskeren for at kunne forstå det skrevne. Derfor regel nummer syv (flerstemmighed). Der skal være flere stemmer for at give antropologen muligheder for at sammensætte en meningsfuld tekstlæsning. Dem, der taler, skal desuden kende hinanden (regel nummer otte om at de udgør et fælleskab), for at de kan kommentere på hinandens ideer og handlinger. Og endelig skal forskeren have et grundigt kendskab til dem og deres miljø (regel nummer ni), så han eller hun har den nødvendige viden, dels til at spørge ind til det væsentlige og dels til at kunne klippe og klistre i transskriptionerne. Disse tre krav er normal praksis for det meste etnografiske arbejde. Det er de to første regler derimod ikke (alt skrevet skal være sagt til en mikrofon, og forskerens stemme skal klippes ud). Nok optager og transskriberer antropologer meget, men det står normalt ikke alene. Vi er for det meste også glade for at belyse os selv, enten reflektivt om vores egen rolle i etnografien eller i en mere analytisk tone, hvor vi følger vores tankegange rundt i etnografien. Det er god akademisk stil, specielt siden repræsentationsdebatten i 1980'erne (Clifford og Marcus 1986). Lad mig derfor vise, hvad der skete, da jeg fulgte disse regler, som brød radikalt med den gode akademiske stil i antropologien.

Jeg valgte at følge en mor og hendes syv børn. Deres liv var i høj grad viklet ind i hinanden og i Mexico Citys sorte undergrundsøkonomi, selvom de langt fra vidste alt om, hvad de hver især lavede.

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

Jeg kendte dem fra ph.d.-feltarbejdet og vendte i 2013 som en del af mit postdoc-projekt tilbage til Mexico City for at optage så mange samtaler som muligt med dem om stort set alt. Jeg blev hurtigt den, de jokede med altid havde en tændt båndoptager på sig. En af sønnerne talte dog ikke. Det var et problem, når alt det skrevne først skulle være sagt til min mikrofon. Derfor så jeg mig nødsaget til at optage samtaler med mandens kone, som ikke havde samme problem. Det viste sig, at hun komplementerede de syv andre på glimrende vis, idet hun havde et mere distanceret blik på familien. Det var hende, der kunne fortælle kort og koncist, at moderen havde syv børn med fire forskellige fædre, og at alle børnene var *good-for-nothing*; en perfekt start til at orientere læseren kort om bogens persongalleri og til at sætte et scenarie op.

Jeg var således nødt til at tænke på teksten allerede under feltarbejdet og spurgte nogle gange bevidst, om ikke de kunne skære noget ud i pap for mig (og dermed også for læseren). Jeg manglede nemlig tit de mere generelle beskrivelser. Jeg fik dem f.eks. aldrig til at beskrive deres hjem. Hvordan var det møbleret? Det næsten altid tændte fjernsyn osv. Jeg forsøgte at anspore dem til at tale om det. Men de fandt det ikke interessant nok til at give mig et fyldigt svar. I stedet fik jeg den ene historie efter den anden om, hvad søsteren, broderen, naboen eller en af kvarterets kriminelle nu havde gjort. Jeg fik også historier om handelsmænd, lærere, betjente, fængselsvagter, sagførere, journalister, rockmusikere, præster, shamaner, politikere og andre, som krydsede deres veje. Der var også mange historier om sex, vold, sygdom, bander, afpresning, rituelle ofringer, og politiske rævekager. Som tiden gik, blev jeg mere og mere glad for dogmereglernes insisteren på at lade hovedpersonerne fortælle. Jeg så, at dogmemonografien på magisk vis begyndte at flette disse historier sammen på sin egen måde, uden at jeg behøvede at beskrive moderens "tændte fjernsyn":

"I met her when I went to buy marijuana over in Alcatraz. I went up the stairs and I saw her sitting there crying, and I stared at her. Seeing her cry caught my eye and I asked her, "Why are you crying?" She started to detail part of what was hurting her. I mean she was just as lonely as me. Her loneliness and my loneliness became one and I started going out with her. I mean, it was out of loneliness, not because I was in love. When I started living with her, we stayed in hotels. We'd always bring a bag with us with a loofah, soap, shampoo. We had one of those electric grills that we'd bring with us too, and a comforter. There was a hotel downtown that's a warehouse now, where we used to sleep at night. The roaches would crawl right over you, I mean the nastiest place." (sønnen Eduardo)

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

Bemærkninger som denne om køb af marihuana i gangsterreden Alcatraz og kakerlakkerne på det nedkørte hotel i centrum, hvor de medbragte deres egen sæbe, svamp, elektriske grill og tæpper, er detaljer, som danner et glimrende billede af dem og miljøet, de bevægede sig rundt i. Det behøvede jeg ikke kommentere yderligere. De mere personlige relationer fik også rig plads til at udfolde sig. Når man når hen til den ovenstående monolog, kender vi allerede Alcatraz og har hørt moderen samt flere søskende fortælle foragteligt om Eduardos store problemer med narko. Og han har selv fortalt, at han levede af at røve småfolk og sin egen familie. Eduardo forsvarede sig til tider som her:

“My mama had a friend. It was a jumprope. A rope that she folded in half and knotted. She put three knots in it. It was her best friend, and that’s what she would use to beat the crap out of us. Such was my childhood: I wanted for everything but beatings.” (sønnen Eduardo)

Lillesøsteren Luz giver dog ikke meget for Eduardos undskyldning om en hård barndom:

“Lidia and Lalo [diminutiv for Eduardo] are the worst of my siblings. When something goes wrong for them, they blame my mama; they blame the dad they never had. But it’s not true. I don’t remember my mama ever stealing, or kidnapping anyone, or getting into drugs, or drinking. But then those assholes Lidia and Lalo say all their goddamn vices are my mama’s fault. Israel and Mario [to andre brødre] like to get into trouble, but they don’t blame my mama. But here comes Lalo and he says he got into drugs because my mama left him. I’ve said to him, “Look, you goddamn son of a bitch, she could have quit work to take care of you and you would have starved to death, jackass.” I’ve told him, “Asshole, shut your mouth, because you’re worse than she is. You don’t have a house, you don’t have a car, you don’t even aspire to a fucking bicycle. You just spend your whole life mugging people.” Even though I know she did things, I’m not going to let people talk about her like that.” (datteren Luz).

Vi er nu godt på vej ind i et familiært drama med fangarme ud i et utal af emner. I disse tre nedslag, som udgør en brøkdel af den færdige monografis 250 siders sammenflettede monologer, er der allerede nævnt emner som kidnapning, vold, tyveri, narko, alkohol, fattigdom, ensomhed og kærlighed. Fangarmene når langt omkring, og det var ikke, fordi jeg redigerede dem frem. De hundredevis af timers optaget snak var struktureret sådan fra starten. I de hundredevis af samtaler vi havde, lod jeg dem springe fra det ene emne til det andet og tilbage igen. I feltarbejdet og redigeringen samlede jeg disse fangarme og fik langsomt mere kød på deres historier. Det være sig om tilbagevendende temaer som utroskab, vold og religion eller om skelsættende begivenheder som jordskælv, fængsel eller sygdom. Temaerne kunne være belyst direkte i talen og indirekte i måden,

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

hvorpå de taler om personer og hændelser. De lod meget stå mellem linjerne som læseren selv må opfange. Selv om det aldrig bliver sagt direkte, fremgår det, at Eduardo lærte at undskylde sig med sin opvækst under de mange afvænningsophold. Eduardo lærte her at sætte ord på sine lidelser på podiet over for de andre narkomaner. Han så dog ikke, at denne AA-form for kollektiv psykoanalyse kun fremprovokerede endnu mere afsky hos moderen og hans søskende, tragisk nok dem, han søgte.

For at kunne lægge denne og andre mulige analyser ind i teksten tvang dogmeløfterne mig således kontant til at få informanterne til at uddybe deres historier, så jeg i redigeringen af deres stemmer kunne kondensere et semantisk felt omkring de relationer, temaer og begivenheder, som forbandt dem. Vi har allerede set Eduardos monolog blive associeret med Luz' monolog, som igen er forbundet med en lang serie af andre monologer, deriblandt denne svada fra moderen:

"Fuck love! If you ask me, it doesn't exist. For example, my daughter Lidia has had a hundred cabrones; has she been in love with all hundred of them? Come on. Passion, sure, passion's something else. Passion spins you like a top, but love? All that walking around on a pink cloud. Fuck the cloud! I'll fall off and break my goddamn ass. You've always gotta be walking on the ground. Plus, there's no love here. Here it's just goddamn vice-heads, goddamn muggers, goddamn fuckers. If you want to get tangled up with them, that's your problem. You've never left the shithole, and that's right where you're gonna stay. You'll have kids, and they'll stay right here too, because you never pulled them out of this shithole. Our world is fucked up and real fast: there's nothing to eat, you can't make ends meet, and the cops, they're arresting people, there's a bust going down, fuck it all!" (moderen Gregoria)

Udover at vi får at vide, at moderen mener, at datteren Lidia er naiv og løs på tråden, så får vi også indsigt i, hvorledes Gregoria skelner mellem lidenskab (det Lidia har) og kærlighed (det Lidia fejlagtigt tror, hun har) og sætter det i relation til kvarterets problemer med kriminalitet, narko og generel håbløshed (man får børn uden omtanke og fanges af en rå realitet). Og så får hun også lige nævnt politiets mange *busts*. Læseren vil forholdsvis nemt kunne forbinde denne tirade med mange af bogens andre monologer og derigennem gennemskue, at Gregoria genkender datterens mange forelskelser, som det der gjorde, at hun selv forblev i dette *shithole* af et kvarter. Sønnen Eduardo er blevet til en af kvarterets *goddamn vice-heads, goddamn muggers, goddamn fuckers*. Han fortalte os til gengæld, at det ikke var af kærlighed, han flyttede sammen med sin partner. *It was out of loneliness*. Og sådan kan man forsætte med at relatere monologerne til forelskelse, kærlighed,

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

ensomhed, og andre emner, for derigennem at opnå en dybere forståelse af deres situation og deres egen forståelse af denne.

Tre af kapitlerne blev redigeret efter informanternes personlige relationer til forældre, partnere, og børn. Det at dele kapitlerne op efter om de talte om sanguine eller affinale relationer, kunne ikke være mere klassisk antropologisk (Levi-Strauss 1969). Alle de fangearme, jeg fulgte i etnografien, tog dog ikke så klassiske veje. Som en anden ANT-forsker (Latour 2007) fulgte jeg i et andet kapitel de illegale varers cirkulation gennem forskellige knudepunkter i undergrundsøkonomien. Sønnerne Israel og Mario starter med at fortælle i detaljer om, hvordan de røver henholdsvis Rolex-ure og lastbiler. Derefter fortæller sønnen Eduardo om sit arbejde med at læsse smuglervarer af lastbiler om aftenen i kvarteret. Vi hører også datteren Lidia fortælle, at hendes partner Adán får besked på af sine overordnede i politiet at gå i biografen, når smuglervarerne ankommer. Datteren Luz og svigerdatteren Patricia fortæller, hvorledes de hver for sig sælger ulovlige piratkopierede varer på det lokale marked med de håb og bekymringer, det indebærer. Vi hører fra Eduardo, at lillebroren Israel leder en berygtet bande som presser sælgerne til at betale dem beskyttelsespenge. Ifølge Eduardo arbejder banden med "de gode" betjente. Men hvis der mangler en "betaling" bliver de "dårlige" og laver et *bust*. Her følger svigerdatteren op og fortæller om adrenalinen under og efter disse politiraid på markedet. Hvordan unge går amok og laver omfattende røverier og afbrænder biler. Og så snupper hun også lige selv noget med i farten.

Det er måden disse historier er flettet sammen på, som hjælper læseren med at associere sig frem til undergrundsøkonomiens betydning for de involverede (økonomisk, socialt, emotionelt og kulturelt). Man bliver her hjulpet på vej af hovedpersonernes syn på sagerne. F.eks. forklarer Israel i detaljer, hvorledes dyre ure ikke tilhører nogen. De er til låns, fordi urene "lever" længere end deres herre. Israels analyse står imidlertid ikke alene. De andre har også deres mening om dette og hint. De mulige analyser lader jeg karaktererne i bogen og læseren om at konkretisere og diskutere. Med redigeringen giver jeg dem blot nogle oplagte veje at tage i materialet. Disse må dog nødvendigvis springe ud af etnografien; ellers bliver en meningsfuld sammenfletning af deres stemmer nærmest umulig. Der er dog adskillige meningsfulde veje. Vi har allerede set, at slægtskab og ANT-analyser giver god mening. De andre veje, som jeg forfulgte, var case-baserede, situationelle analyser af etnografien. De fulgte handlingsforløbet omkring nogle skelsættende begivenheder for familien (jordskælv, fængsel, afpresning, sygdom og flugt).

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

Monologerne er således struktureret forskelligt alt efter hvilke kapitler, vi taler om (følg personerne, følg tingene, følg begivenhederne). Til trods for denne diskrepans i struktureringen af de forskellige kapitler, talte de sammen. De stjålne ures veje talte sammen med kopivarerne og narkoens veje, selv om de ikke var de samme. De flettede sig sammen med de personlige relationer og skelsættende begivenheder og gav etnografien en mere sammenvævet fremstilling. Der var stort set ingen transskriberede samtaler, som ikke kunne styrke en sammenhæng i monografien. De skulle blot flettes ind det rigtige sted. I stedet for at bruge pladsen i monografien på de traditionelle analytiske og refleksive kommentarer blev den nu anvendt til at skabe større semantisk tæthed mellem de 150 monologer og tre flerstemmige samtaler, som bogen endte med at indeholde. For hver historie, jeg inddrog, blev materialets mange fangarme filtret yderligere sammen; man fristes til at kalde det en slags spindelvæv, der for hver historie blev tættere og tættere spundet.

For at kunne spinde dette tætte spindelvæv af forbundne handlinger og betydninger havde jeg nu i stærk modsætning til min ph.d.-afhandling for lidt etnografisk materiale og måtte supplere det ellers ret omfattende materiale med yderlige feltarbejde. Hvor transskriberingen var et hestearbejde, der kunne udliciteres til min cubanske assistent, som tog langt det meste af slæbet, var selve klipningen og sammenfletningen af de 2500 siders transskriberede samtaler på mange måder analogt til det kunstneriske håndværk. Her giver jeg Inger Sjørsløv ret, når hun sammenligner den etnografiske proces med en billedhuggers arbejde (Sjørsløv 1995). "Ud af en stor "klods" blev der skåret en figur" (Ibid.: 180), og "der er en hel del snedkerarbejde i det at få givet nogle tanker eller observationer eller erfaringer form" (Ibid.:181). Men hvor Sjørsløv bruger billedhuggermetaforen til at beskrive sin vej fra en kropslig erfaring til en færdig tekst, har de etnografiske dogmeløfter begrænset formen på det materiale, vi havde at hugge i. 'Vi'et inkluderer her min mexicanske kone og min cubanske assistent, som begge tog del i redigeringen. Dogmereglerne gjorde det nemlig muligt at invitere andre ind i skriveprocessen, fordi vores "snedkerarbejde" trak mere på foruddefinerede sproglige teknikker, som udspecificeret i dogmereglerne tre og fire, end på etnografens kreative oversættelse af hans eller hendes erfaring til skriftsprog. Dogmereglerne åbnede her op for, at det ofte ensomme antropologiske skrivearbejde blev til en kollektiv proces i et værksted. En arbejdsproces, der på grund af dens skriftlige begrænsninger gav det skrevne en speciel litterær klangbund.

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

Det litterære håndværk

De færreste læsere vil tænke over de underliggende antropologiske temaer i det, som endte med en bog på 250 sider. De vil til gengæld blive fanget ind i et fremadskridende spændingsrelateret handlingsforløb, som starter med familiens oplevelse af jordskælv i 1985 i Mexico City. Moderens lejlighed styrtede sammen. Familien blev levende begravet og reddet. Manden var dog allerede skredet. Og hun stod alene med syv små børn. Tre årtier senere slutter bogen med, at sønnen Israel tager flugten. Poliiti og mafia vil have ham fjernet fra jordens overflade. Dem han før havde arbejdet sammen med som leder af en bande af røvere, narkodealere og lejemordere. Der er således et plot fra fucked-up barn til hardcore kriminel, viklet ind i et kvarters forråelse og landets socioøkonomiske og politiske udvikling. På samme måde er der et udviklingsplot for kvinderne, som er viklet ind i det sidste halve århundredes kvindefrigørelse i Mexico og den vold, som er forbundet med denne. Ikke-antropologer vil betragte bogen som en rå familieroman, hvor familien fremstår som en problematisk størrelse for de otte hovedpersoner. Memoirer vil litterater kalde genren. Det mere stereotype plot af en kriminel løbebane, krydret med socialpolitisk og kønsorkestreret vold, udfordres dog kontant. Børnene fremstår som komplicerede personer, der tager komplicerede valg i en kompliceret verden, hvor både mænd og kvinder slår en prober næve. Man holder skiftevis af dem og væmmes ved dem. Der er også en del, som forbliver usagt. Man finder for eksempel aldrig ud af, om Israel har myrdet *en masse* eller blot er syndebug. Det svarer til min viden. Det nærmeste man kommer, er, hvor søsteren Luz siger dette til hendes mor:

"I've never killed anybody; I don't mess with anybody, I don't get into trouble. If something's gonna happen, let it happen to him, Mama, because he's the one who was being an asshole. He went lookin' for it, he went too fuckin' far with people. He's your son, and you love him, and when they get him, I'm gonna go with you to see him wherever he ends up, or if they kill him, we'll bury him if we can find him. But get your feet on the ground, Ma, he went too fuckin' far and you have to recognize that. He's my brother, yes, but if it wasn't with these guys, it was with some other guys." (datteren Luz)

Israel har dog længe været under mistanke i bogen. 100 sider før ovenstående bemærkning siger han følgende om sin bror Mario:

Mario? That guy's all show, he's not dangerous at all. If somebody does something to my family, I show up and fuck their shit up. But him? Nobody knows him, güey. Only the people

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

who work in the business know him; nothin' but businessmen, güey. Not like me, everybody knows me: businessmen, muggers, murderers, killers, and narcos. It's because of me that everyone in my family gets respect. I'm the heaviest fuckin' hitter. I don't know if I'll make it to fifty, but thank God, right now at thirty, I don't start shit with nobody and nobody starts shit with me, because they know I'll react and fuck their shit up. I'll pull out a glock, I'll pull out an AK, whatever I have on hand and that's the end of the fuckin' line. I can't talk about what shit may or may not happen, but for the moment I'm staying here with my family, because I am respect."
(sønnen Israel)

Der er fem år imellem, at Luz og Israel har sagt dette til min mikrofon. Det er dog ikke denne tidsforskel, som er væsentlig for det litterære håndværk. Det er derimod det narrative tidsrum mellem, at Israel bor i kvarteret og beskytter familien (ifølge ham selv) til han flygter derfra, fordi han er "gået for langt" (ifølge søsteren). Det er denne narrative tidsforskel, som jeg prøver på at underbygge i redigeringen. Handlingsforløb (*order*), varighed (*duration*), *foreshadowing*, *flashbacks* og *in medias res* er her litterære teknikker (jf. Genette 1990), som jeg benyttede for at strukturere en fremadskridende fortælling, uden at den nødvendigvis blev lineær. Familiefortællingen starter midt i det hele (*in media res*). Vi bliver kastet ind i en skelsættende begivenhed (jordskælvet i 1985). Den springer derefter tre årtier tilbage til moderens barndom i 1950'erne og følger hendes forhold til en jødisk arbejdsgiver og mentor gennem mere end 50 år frem til hans død. Og så hopper vi tilbage til 1990'erne for at følge børnenes "arbejde" og deres besværlige samliv med partnere og elskere, før vi kaster os over Marios to forskudte fængselsophold, afpresningen af moderen, hendes kræft og Israels flugt for til sidst at slutte med børnenes børn, som er næste generations voksne. Kapitlerne skrider således langsomt fremad med løbende bølgeskulp frem og tilbage i tiden.

De enkelte kapitler indeholder samme fremadrettede bevægelse med deres tidsskulp. De, som blev ordnet omkring en begivenhed, var de nemmeste at redigere. Man følger her handlingsforløbet fra A til Å. Det var sværere med de kapitler, som var ordnet efter informanternes personlige relationer til forældre, partnere og børn. Men selv her var det muligt at sætte lidt bevægelse i fortællingen ved at starte med moderen, efterfulgt af de ældste børn og til sidst slutte af med de yngste. Man genkender derved ofte det, de taler om, fordi de forrige havde lagt grunden i deres historier. Det gav disse tre kapitler internt en bevægelse fremad i tiden. Samtidigt passede de tre kapitler ind i bogens overordnede, fremadskridende bevægelse fra 1950'erne frem til 2013. Kapitlet med moderen og børnenes relationer til forældrene kom først. Derefter kom kapitlet med deres

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

forhold til partnere. Og til sidst kom kapitlet om (børne)børnene. Med andre ord, de startede med at se længere tilbage i tiden. Derefter ser de tættere på nutiden for til sidst at se frem.

Det krævede dog en del klippen og klisteren at give bogen denne bevægelse. Fortællerne skuede gerne bagud, mens handlingsforløbet for det meste skuede fremad. Det betød, at der trods min redigering ofte stadig forblev en hentydning tilbage til noget, som ville ske år eller årtier senere. Disse små referencer ind i fremtiden gav fortællingen noget af dens litterære tone, dvs. den fik en svag spændingskurve, uden at denne på noget tidspunkt blev så gennemarbejdet som i de fleste romaner. Skønlitteraturforfatteren Don Winslow kunne i sin roman "The Power of the Dog" skifte mellem at være inde i hovedet på sine karakterer, da de blev levende begravet under jordskælv i Mexico City, for derefter som en anden pilot se på Mexico City fra oven, mens den rystede sig ihjel (2005: 179-196). Det kunne jeg ikke, da jeg redigerede deres historier om det samme jordskælv. Etnografen kan ikke være alle steder på samme måde, og med dogmereglerne kunne jeg heller ikke "føle deres angst". Og da slet ikke opdigte ting og tanker som forfatteren. Men det, at jeg havde otte stemmer, gav mig stadig et vist litterært manøvrerum til at beskrive jordskælv fra forskellige vinkler og springe mellem forskellige steder (de var forskellige steder under skælv). Og når læseren kort efter får præsenteret børnene som *good-for-nothing*, virker det som et forvarsel om, at de små børn, vi møder under skælv, bliver problematiske voksne.

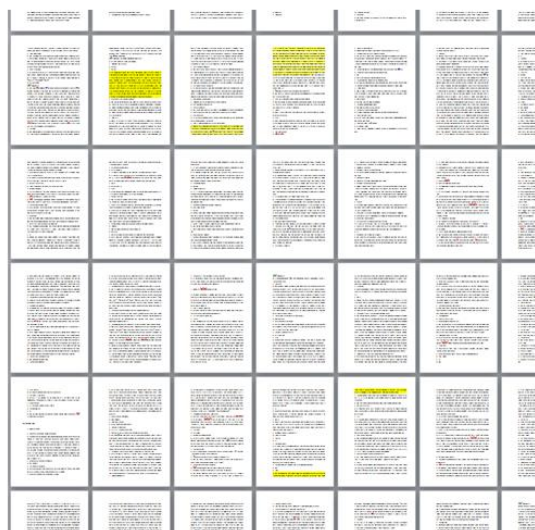
På samme måde havde de fleste monologer i monografien naturligt indbyggede *flashbacks*. I små mængder var disse med til at forbinde de løse ender, som var lagt ud tidligere. En slags svar på et kryptisk forvarsel. En udløsning af et tidligere lagt spændingsfelt. Reglen var dog gerne, at der i de rå optagelser var alt for mange forvarsler og flashbacks. Plottet blev mere reflekterende end handlingsorienteret. Det var derfor nødvendigt at klippe mange forvarsler og flashbacks ud for at kunne tegne handlingsforløbet klarere. Da Eduardo fortalte mig, at det ikke var på grund af kærlighed, at han var sammen med sin nuværende partner, nævnte han, at hans ex kort tid forinden havde afleveret deres søn Aarón hos hans mor. Det anstrengte hans forhold til moderen endnu mere og medvirkede til, at han måtte overnatte på nedslidte hoteller fyldt med kakerlakker med sin nye partner. Vi klippede denne information ud, fordi vi her fulgte et andet spor i materialet: Eduardos utroskab og manglende kærlighed til sin nye kone. Det betød ikke, at det anstrengte forhold til moderen blev udeladt. Det blev blot flettet sammen med andre handlinger og tanker i kapitlet, som fokuserede på børnenes forhold til deres forældre (to kapitler før den om partnerne). Læseren kan

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

derfor godt regne ud, at Eduardo ville have svært ved at tage den nye partner med hjem til moderen. Det behøvede ikke at blive gentaget.

Den mest bemærkelsesværdige litterære effekt ved redigeringen var dog den æstetiske forvandling af sproget. Fortællerne blev simpelthen meget bedre fortællere. De trådte frem i en velartikuleret udgave af sig selv, når de blev redigeret og skåret til. Hvis vi tager den første bemærkning fra Eduardo i denne artikel, tjener det som eksempel på, hvad der sker, når samtaler underlægges en minutiøs redigering.

Billede 1: Transskriberede samtaler med Eduardo.

R: Y la conozco, dice que para atraerse dos personas necesitan tener algo similar, algo que me agrade o que me atraiga, una ocasión yo fui a comprar marihuana, allá al veintiuno, ahí en la Alcatraz, y subo las escaleras y la veo a ella que está sentada, pero llorando, y me le quedo viendo, el verla llorar llamó mi atención y le pregunto: '¿por qué lloras?' Y ella me empezó a narrar parte de lo que le dolía, ¿no? y el tener que estarla viendo llorar, y el estarla escuchando, y decir: 'No manches, güey', o sea, ella está igual que tú de sola, güey, o sea su soledad de ella, y mi soledad hicieron una sola, una sola y empecé a salir con ella, y vuelvo a repetir la historia, después de una semana me junto con ella, para ese entonces mi hijo Aarón estaba conmigo de nuevo porque su mamá me lo regresó.

R: Los primeros días que nos empezamos a quedar ahí dormíamos sin puerta, sin tener la puerta, o sea no tanto con sufrir mi esposa conmigo así de estar viviendo en los hoteles, porque tuve que conocer los hoteles más ojetes, Pancho, te lo juro, había un hotel aquí por el centro también, te lo juro Pancho, ya ahora ya es una bodega de mercancía, donde estabas durmiendo en la noche y neto, las cucarachas te caminaban así en (Inaudible), o sea lo más, lo más feo Pancho, lo más feo, y mi esposa lo soportó también, mi esposa, tenía un dolor grande igual que yo, ¿no?,

R: No, yo cuando me junté con mi esposa fue por soledad, no fue en realidad por [amor]...yo con mi esposa duré una semana de novios, una semana, güey, yo no supe ni qué le gustaba, qué no le gustaba, como era su carácter, ¿sí me entiendes? O sea sin conocerla, y sin conocerme a mí, güey, nos juntamos, güey.

Billede 2: De udvalgte sætninger som sammenskrives

destrozó. Luego no me importaba nada. El desmadre, putas, droga, irme a bailar. Cuando me junté con mi esposa actual fue por soledad, no porque estuviera enamorado. La conocí en una ocasión que yo fui a comprar marihuana, allá al veintiuno, en Alcatraz. Subo las escaleras y la veo sentada llorando y me le quedo viendo. El verla llorar llamó mi atención y le pregunté: '¿Por qué lloras?' Ella me empezó a narrar parte de lo que le dolía. O sea ella estaba igual que yo de sola. Su soledad y mi soledad hicieron una sola y empecé a salir con ella. Duramos una semana de novios también. Cuando yo empecé a vivir con mi esposa nos quedábamos en hoteles. Siempre cargábamos una petaca en la que llevábamos zacate, jabón, champú. Teníamos una panilla de esas eléctricas que cargábamos también y un cobertor. Había un hotel por el centro que ahora es una bodega de mercancía, donde dormíamos en las noches. Allí las cucarachas te caminaban por encima, o sea de lo más feo, y mi esposa lo soportó también. Tenía un dolor grande igual que yo.

Billede 3: Den sammenflettede tekst fra de udvalgte sætninger

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

Det markerede på billede 1 er de sætninger som vises i billede 2. Disse udvalgte sætninger blev sammenskrevet (billede 3) og siden oversat til engelsk af en professionel oversætter, og endelig redigeret endnu nogle gange af mig, før det endte med Eduardos beskrivelse af, hvordan han mødte sin nuværende kone, som citeret i starten af artiklen. I hele processen blev teksten altså gentagne gange redigeret af fire forskellige personer. Vi fjernede gentagelser, nedtonede overdreven brug af bandeord, vendte om på hoved- og bisætninger, flyttede rundt på sætninger og samlede sætninger fra de forskellige samtaler for at underbygge detaljegraden i den linje, vi forfulgte. Denne redigering gjorde Eduardo til en bedre fortæller, end han allerede var, hvilket de spanskkyndige vil kunne læse i billede 1 til 3. De andre personer blev ligeledes klart bedre fortællere. Og ikke overraskende var det dem, der formulerede sig dårligst, som forbedrede sig mest. Moderen, Luz og Eduardo er talentfulde fortællere. Det er de fem andre i mindre grad. Derfor blev de redigeret hårdere. Nedenstående billede viser de redigeringer, vi lavede i et udsnit af en af Israels monologer; vel at mærke efter den var sammenflettet og før den blev oversat:

Si no te cuidas tú mismo^a, nadie te va a cuidar, güey. En el momento menos indicado, cuando más seguro te sientes, es cuando te rompen la madre. ~~Al~~ ^{en} ~~chile~~ ^{en} ~~estoy~~ ^{todo} y en nada, ~~e-s tu instinto de sobrevivencia~~ ^{pero uno va se la sabe, o sea aquí crece uno y te la aprendes}. Es mejor tener al enemigo cerca, porque ~~como está eereade esa manera~~ ^{sabes donde anda, y donde se mueve}. Si te alejas te va a ganar ~~y~~ ^{te va a dar en la madre} cuando menos lo esperas. ~~Pero uno ya se la sabe, o sea aquí crece uno y te la aprendes~~ ^{Es tu instinto de sobrevivencia y cuando pasa pues tiene que pasarte güey}. No siempre ~~lo~~ ^{vas a estar evitando la muerte}, pero sí puedes procurarlo hasta el momento ~~en~~ ^{que te toeeatoque}. ~~Y cuando pasa pues tiene que pasarte, güey~~ ^{Acá h} Hay valedores que tienen cuarenta, cuarenta y cinco ~~y~~ ^{que van a cumplir un tostón, o sea de cincuenta años}, pero la mayoría no llegan a esa edad. ~~Ya~~ ^{fallecen de a} la edad ~~que tiene~~ ^{mi sobrino, el Esponja}. ~~Tiene que tiene~~ ^{apenas 16 años y ya está en la calle}. Es jovencito ~~y~~ ^{se siente huevudo}, aprende ~~y~~ ^{todo}. ~~El y, pero él ya sabe lo~~ ^{que es bueno y lo que es malo}. Si él quiere dedicarse a trabajar como yo, me lo llevo y que trabaje. Si quiere pedos, que se meta en pedos, que se ponga a robar, pero él sabe que la

Billede 4: Efterredigeringer i Israels sammenflettede monolog

Den før omtalte tekst af Eduardo havde en noget lempeligere efterredigering bag sig end denne af Israel. Men begge er manipulerede. Meget. Det sjove er, at de alle var målløse over, hvor præcist deres monologer ramte: "Jeg kan ikke lide det, men det er jo den forbandede sandhed", sagde moderen efter at have læst dele af det spanske manuskript. Mistroisk som hun var af natur, var hun sikker på, at det skrevne var deres ord. Hun genkendte de vendinger, de forskellige personer brugte

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

på trods af den hårde redigering. Selv i den engelske version, er man sjældent i tvivl om, hvem der taler. Både indhold og ordlyd passer med personerne. Når læseren først er fortrolig med dem, vil han blot med ordlyden vide, hvem der taler. En bedrift, en romanforfatter har svært ved at gøre lige så overbevisende. Dogmeetnografien kan måske ikke konkurrere med fiktionen, hverken sprogligt eller i forhold til handlingsforløb og spændingskurver, selvom virkeligheden faktisk ofte overgår fantasien. Den slår dog romanens evne, når det drejer sig om at gengive karakterers og steders specielle klang.

Manifestet har således haft flere tydelige konsekvenser for monografien. Den krævede 10 fold mere etnografi end ph.d'en for at kunne kondensere en stor mængde tekst ned til en meningsfuld historie. Des flere fortællinger, som blev flettet sammen, des bedre blev monografien, og der var ingen historier, som var bedre at undlade. De skulle blot flettes ind det rigtige sted. I denne proces får etnografien en litterær tone. Modsat fiktionen, og den analytiske antropologi, er der få, som kan betvivle dens oprigtighed. Dels pga. optagelserne og dels pga. af bredden og dybden af dem. Der sker også det, at det nu er etnografien fremfor argumentet, som udfordrer læseren. Det bemærkelsesværdige er, at denne etnografi synes at være kontroversiel og ilde hørt. Moderen kunne ikke lide at høre sit kondenserede selv. Men er moderen den eneste, som ikke bryder sig om den direkte form for fortælling? Noget kunne tyde på, at denne stil også har potentialet til at chokere læsere.

Frygt for sandhed

Det er altid farligt at stedbestemme en bevægelse i antropologien. Dog synes der at have været en vis skandinavisk forkærlighed for denne form for arbejdsmetode. Tænk blot på koncepterne bag danske Lego, svenske Mind Craft, skandinavisk design, og *Dogme 95*. De springer alle sammen ud af en avanceret leg med bevidste begrænsninger af ens arbejdsformer. Antropologer har altid været begrænsede i deres metode. Feltarbejde har været obligatorisk længe. Det er dog først for nylig, at man har gjort en dyd ud af at begrænse sig mere end højst nødvendigt. Med udgangspunkt i den minimalistiske askese, som Lars Von Trier og Thomas Vinterberg skabte med *dogme 95*, foreslog Matei Candea i 2007, at antropologer skulle overveje at lege med selvpåførte metodologiske begrænsninger (Candea 2007). Og I 2012 arrangerede Lotte Meinert og Rane Willerslev et seminar i Århus, hvor de inviterede antropologer til at lege med benspænd som metode til antropologisk forskning (Meinert og Willerslev 2016). I stedet for *dogme 95* tog de Lars Von Triers benspænd på

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

filmageren Jørgen Leth op til metodisk overvejelse. I 2014 var det Morten Pedersen og Morten Nielsen som inviterede antropologer med til antropologisk leg. Denne gang inden for rammerne sat til seminaret *The Comedy of Things*. Deltagerne skulle her bringe nogle specifikke former for etnografika. En genstand fra deres felt, et andet fra deres fødested, plus to myter og to jokes forberedt til lejligheden. Disse blev brugt til at konstruere et installationskunstværk og til at producere en tekst som en balletdanser "oversatte" til dans.ⁱⁱ Til Megaseminaret i 2015 i Danmark blev installationsdelen *Totemic Dialogue* taget op i en lidt anden udgave. Af andre dogmatiske tilgange til det antropologiske arbejde kan nævnes undervisningsinitiativerne Utopia og Minestronefortællinger på henholdsvis Antropologi og Komparative Kulturstudier, Københavns Universitet. Begge satte nogle strikse regler op for indsamling, og sidstnævnte, som jeg var medarrangør af, også for redigeringen af det indsamlede etnografiske materiale.

Bag alle disse lege med selvpåførte metodiske begrænsninger ligger der en ide om, at vi opnår noget uventet kreativt, hvis vi presses ud af vores *comfort zone*. Det at blive bundet på hænder og fødder kickstartede en "*painful [process], but unleashed so far unrecognized creative potentials*" (Meinert og Willerslev 2016: 1). Det hjalp med at "*simulate and intensify the social and material conditions under which certain kinds of anthropological concepts are made*" (Pedersen og Nielsen),ⁱⁱⁱ og viste en "*productive way of challenging holisms and deferring closure*" (Candea 2007: 167). Devisen er således, at der vindes, når man begrænses metodisk. Men hvad vindes? De overstående citater understreger her opdagelsen af nye måder at tænke det antropologiske arbejde. Det presser forskerens kreativitet. Og det synes at give antropologen det legende barns glæde ved dets opdagelser tilbage. En hyldest til eksperimentet.

Denne foreslåede dogmeetnografi peger dog i en diametralt modsat retning. De foreslåede dogmeregler er ikke ment som et eksperiment til at sprænge vores antropologiske tænkning. Tværtimod, det er selvpåførte begrænsninger som er tænkt til at fremme et etnografisk værksted, hvor man kan tilnærme sig en større etnografisk tæthed i sine beskrivelser og samtidigt gøre det tilgængeligt for et bredere publikum. Manifestets mål ligger her i tråd med Lars Von Trier og Thomas Vinterbergs meget ambitiøse mål om autenticitet. De svor, at de ville gøre alt for at presse sandheden ud af karakterer og miljøer uden skelen til æstetik og god smag.^{iv} For antropologer har sådan en form for sandhedssøgen siden repræsentationsdebatten været dybt problematisk. Som Candea skriver: "*If I playfully set up Dogme as a model for anthropological practice in this article, it is*

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

for their methodological asceticism, not their somewhat naive assumptions about truth." (Candea 2007: note 2). Men hvorfor er det at presse sandheden ud af ens karakterer og deres miljø naivt? Når nu vi vover pelsen, hvorfor så ikke vove at vinde selve sandheden? Clifford og Marcus argumenterede jo ikke for, at vi skulle forlade denne, da de redigerede Writing Culture antologien tilbage i 1986. De var i den daværende postkoloniale tidsånd bekymrede over etnografens magt som pennefører for "de andre". For at reducere misbrug af denne magt foreslog de derfor bl.a. dialogiske eller flerstemmige monografier. Clifford nævnte her i sit bidrag til antologien (Clifford 1986: 98-121) som et forbillede bogen *Nisa: The Life and Words of a !Kung Woman* (Shostak 1982); en monografi som bortset fra introduktionen bestod af Kung-kvinden Nisas redigerede stemme, og som i øvrigt også blev udgivet af Vintage, der er en del af Random House. Ikke at Clifford dermed mente denne form for etnografi løste problemet med repræsentation. Langt fra. Det var jo stadigvæk forskeren, som klippede og klistrede monologen. Men ser man lidt bag den litterære analysen af bogen *Nisa*, så blev denne tilgang sammen med flerstemmige tilgange præsenteret som bud på, hvad man havde gjort og kunne gøre for at forbedre antropologens autoritet. Det var der ikke mange antropologer, som tog op til efterfølgelse. I stedet eksploderede antallet af kritiske bøger om repræsentation og antropologiens "naive" krav på sandhed. Fremfor den redigerede *Nisa*, som talte i monologer, blev svaret de dialogiske værker, hvor antropologens stemme blev til den gennemgående stemme i monografierne. Den stemme som bandt de andre stemmer sammen (jf. værker som Behar 1993 og Bourgios 1996).

Tankevækkende er det, at de nævnte antropologer som i dag leger med dogmer, bespænd og andre strikse selvpåførte metodiske begrænsninger, ser sig som et modsvar til den selvrefleksive gren i antropologien. I stedet for at tænke *med* deres informanter tænker de *gennem* dem. Trods deres modstand mod en vestlig subjektivitet forbliver mig'et dog intakt. Både i repræsentationsdebattens fortællinger om "os og dem" og i deres "os gennem dem". Få antropologer udgrænser sig så radikalt, som Shostak gjorde i *Nisa*, eller som jeg gjorde det med dette manifest. De flerstemmige monologer er ikke desto mindre en uhyre effektiv måde at forhindre en "os-dem" adskillelse i fremstillingen uden at fjerne subjektet. Efter at have ekskluderet "os" var der kun "dem" tilbage. "Os" der spurgte, optog og redigerede ligger stadig latent i teksten, men vi blev kun fremhævet, når de optagne personer refererede til én af os for at belyse en social eller kulturel forskel. Ellers forsvandt vi ud af fortællingen. Og det skete næsten altid, hvilket svarede til den

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdspapir om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdspapir_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

indflydelse, vi havde. Jeg ville ønske, jeg kunne sige, vi påvirkede vores informanter til at tænke og handle på andre måder. Vi manipulerede lydoptagelserne med vores spørgsmål og flyttede rundt på teksten i redigeringen, men vi manipulerede altså ikke informanterne. At hævde andet ville være en overdrivelse af vores egen betydning for dem. Hvor mange antropologer har med hånden på hjertet fyldt så meget i deres informanters liv, at de har ændret sig mærkbart? Hvorfor gøre så meget ud af dette, hvis det fylder så lidt?

Det er denne nedtoning af vores indflydelse på vores samtalepartnere og vores krav på at skrive en sandere og mere præcis etnografi om dem vi studerer, som gør det foreslåede manifest forskelligt fra de andre antropologiske lege med dogmer. Ligesom Trier og Vinterberg svor jeg med dogmereglerne på at ville presse sandheden ud af personer og miljøer uden hensyn til god (akademisk) smag. Det etnografiske-litterære værksted, som opstod hermed, var ikke et eksperiment i at tænke nye antropologiske koncepter. Tværtimod, det var et etnografisk værksted, som skulle tvinge os tilbage til de tykkere monografier. Tanken lå i mejslen for at blive i billedhuggermetaforen. Analysen blev formet i håndværket. I stedet for at blæse en lille del af etnografien op gennem et laboreret antropologisk argument, kondenserede jeg og mine arbejdsfæller en stor mængde etnografi ned til et nuanceret etnografisk spindelvæv af stemmer og gav etnografien en litterær klangbund. Men hvad er det så for en større sandhed, som ligger i denne genre af litterær etnografi? Det er jo ikke en 1 til 1 fremstilling af virkeligheden. Det ville først være naivt at tro. Det er ikke "verden som den er" men en radikal kondenseret udgave af verden. Hvad kunne kvalitetsprøven på sådan en radikal monografisk realitet være?

Hvis arbejdet er et som en billedhuggers, så må kvaliteten tilsvarende være at aflæse i skulpturen. Dennes kvalitet afhænger i dogmeetnografien af, hvor godt stemmerne er flettet sammen. Men hvordan afgør man det? Hos billedhuggeren er det beskuerens reaktion på skulpturen, som afgør om den rammer et eller andet. Jeg foreslår derfor, at det er læsernes reaktion, som afgør kvaliteten af dogmeetnografien. Kan de genkende det læste eller forestille sig det? Kort sagt, tror de på, at det er rigtigt? De få eksempler, jeg kender til af lignende sammensatte værker, har det til fælles, at den sandhed, de har redigeret frem, har provokeret deres læsere umådeligt meget. Den ene var antropologen Oscar Lewis. Den anden er journalisten og forfatteren Svetlana Aleksijevitj, som modtog Nobels litteraturpris i 2015. Begge har måttet flygte pga. deres bøger modtagelse. De klippede og klistrede i transskriberede interviews ligesom jeg. Og de klippede også i

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

stor stil sig selv ud af teksten. Den vold, som børnene Sanchez fortalte om gennem Lewis' redigering af dem (1963), var for meget for mexicanere i 1960'erne. Han blev truet med at blive udvist (Lomnitz 2012). Senere gentog historien sig for Lewis i Cuba. Denne gang blev han udvist. Den udgave af anden verdenskrig, som Aleksijevitj fortalte om gennem optagne samtaler (Aleksijevitj 2015) med en lang række kvinder, blev heller ikke godt modtaget i datidens Sovjet. Kvindernes rolle i anden verdenskrig faldt ikke i god tråd med fortællingen om den store fædrelandskrig. På et tidspunkt måtte hun flygte til Sverige.

Noget kunne tyde på, at de sammenflettede monologer, Lewis og Aleksijevitj udgav, havde potentiale til at chokere bredt, dels fordi de blev læst bredt, og dels fordi de fortæller sandheder på overraskende litterære måder, som gør disse historier utroligt svære at benægte. De er måske for godt fortalt, dvs. stemmerne er for godt sammenvævede til, at man kan afgrænse dem til blot et lille hjørne af virkeligheden. Og dermed måske også langt farligere end den analytiske eller selvrefleksive etnografi, som enten afgrænser dens ontologiske forståelse af det etnografiske materiale langt hårdere (jf. Candea 2007, Holbraad 2012, Willerslev 2011) eller åbner op for, at man kan tilsidesætte en etnografi som akademisk fordrejet i og med, at den er reflekteret på som kulturelt konstrueret (Bourgios 1996, Bejar 1993). Den etnografi, som inddrages, vil, uanset hvor stærk den er funderet, stå svagere, fordi det kan affærdiges med, at det er forskerens konstruerede læsning eller spekulative eksperiment af denne. Dermed gør både den refleksive og den mere analytisk tunge antropologi det nemmere at leve med etnografien. Etnografien har derimod en anderledes vægt, hvis de etnografiske stemmer sammenvæves til et tæt spindelvæv, som gør det nærmest umuligt for læseren at undslippe. Det kan vække læserens harme, specielt mod stemmerne, som fangede ham eller hende. Derfor dogmereglerne nummer seks (ingen visuelle hjælpemidler) og nummer ti (udbredt brug af pseudonymer) til at beskytte ens samtalepartnere for de reaktioner som kunne komme. Erfaringer fra Lewis viste det nødvendigt (Lomnitz 2012: 15-24). Her må forskeren tage ansvaret og sørge for, at steder og personer beskyttes.

Dogmeetnografiens rækkevidde

Gennem hele artiklen har jeg lavet nedslag i en litterær monografi, som også kunne misforstås for at være et manuskript til en film. Prøv at følge nedenstående samtale mellem to af døtrene (Luz og Mariana) og et barnebarn (Lidias datter Roxana).

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

Mariana: My mama [Gregoria] was commandin' the action, leaning against a tree with her arms crossed, smoking a cigarette. She was controlling it all from there.

Roxana: But like my mama [Lidia] got the worst of it, because when I got over there and I saw my mama in the middle of everything, I go and tell my grandma, "Grandma, break it up already!" and my grandma says, "No, let her slice the shit out of her. You head over there." And the girl was already passing out, she couldn't even move.

Mariana: She was wailing on her when she was already out, right?

Roxana: And so I was goin' from one side to the other to see everybody. I went up to my aunt Luz. No, well there's my aunt, wham! wham! wham! And I go over and see Diana. She full-out ripped the clothes off that bitch she was tangling with.

Luz: Damn girl had her tits hangin' out.

Denne samtale ville ikke overraske, når det kommer til fortælsen af den rå vold i gangstermiljøer i Mexico. Vi har set det før på film, hvis ikke det var fordi, de alle er kvinder. Luz, der er den yngste af de syv børn, er den som har studeret for at slippe ud af familiens vold, som moderen styrer med magten fra et populært katolsk alter med en masse af forbindelser til den hårde kriminalitet i Mexico. Men som Luz siger:

"A lot of the time people think it's like, I'll put up an altar and it'll go well for me. Not true. It takes a shitload of luck and a shitload of effort to achieve what Mama's achieved. Me, who's always been with her, I've seen her and I know how much pressure it is. I don't know what would happen if she died. I feel like right now we're so divided, the minute she wasn't there everything would go to shit. Who knows how ambition comes out in you, but I wouldn't have the personality to take over the altar. If it was down to me to take charge of it, I'd take care of it, but I'm definitely not studying so I can sell candles all my life." (datteren Luz)

Da moderen senere ligger sig med kræft, og Israel flygter, er det midlertid Luz, som tager ansvar. Også på den hårdere måde. Man fornemmer, at moderens afløser er fundet. Med andre ord, Godfather-filmen er blevet til "Godmother". Jeg har ligeledes fået at vide, at bogen minder om TV serier som f.eks. *The Wire*, idet man går i dybden og følger et større antal af karakterer. Jeg tænkte ikke på film, da bogen blev redigeret. Jeg har dog erfaret, at udover et etnografisk og et litterært, så har bogen også fået et filmisk præg, uden at teksten er nogen af delene. Kondenceringen har dramatiseret de komplicerede karakterer. Siden har filmfolk vist interesse, og vi fik seed-money af Det Danske Filminstitut til at skrive et manus. Fra anden side viste Odin Teatret også interesse i dogmeetnografien. For dem var det ikke monografien, men selve metoden, som de ønskede at

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

afprøve i et projekt på Nørrebro. Nogle studerende fra Komprative Kulturstudier blev sendt ud for at indsamle nørrebrohistorier fra to tætliggende baggårde, som derefter blev sendt til studerende på et andet hold. De redigerede de rå transskriberede interviews til monologer og flettede dem sammen efter dogmereglerne.^v Det brugte Odin Teatret derefter i deres projekt til en opsætning på Nørrebro, hvor dem, som var blevet interviewet, også var inviteret. Dem der kom, og andre nysgerrige fra Nørrebro, som var med, udtrykte forundring over hvor præcist denne lynhurtige indsamling og redigering af historier kunne ramme "sjælen" på indre Nørrebro, hvor de to baggårde lå. De syntes desuden også, det var en brutal ærlig fremstilling af folk og miljø.

Da jeg startede dogmeprojektet, havde jeg ikke tænkt videre end til den ene bog om den mexicanske gangsterfamilie, som jeg, før jeg startede, vidste havde mange gode historier at fortælle mig. Det forekom mig dengang, at manifestet kun talte til de få antropologer, som havde været heldige at havne midt i en historie fyldt med drama og folk, der gad snakke. Siden har jeg mødt mange kollegaer med tilsvarende eller bedre historier. Og nu overvejer jeg et tilsvarende dogmeprojekt blandt en udvidet dansk landmandsfamilie. At filmfolk viste interesse overraskede mig mindre. Jeg havde selv opsøgt dem. Men det kom som en stor overraskelse, at man også kunne sende studerende en uge til Nørrebro og få et blot nogenlunde sigende hæfte ud af de redigerede sammenflettede samtaler. Hvad ville man ikke kunne flette sammen af historier, hvis man brugte år i stedet for uger på det? Siden har jeg lavet en undersøgelse af forskellige studiemiljøer på Humaniora med samme teknik. Fagkoordinatorer blev interviewet, og deres stemmer sat sammen efter de samme dogmeregler. Uden at studere miljøet nærmere kom der relativt hurtigt en rapport af studiemiljøer ud af øvelsen. Det var langt fra McKinsey, men når først man vænner sig til ikke at få evidensbaserede, strategisk rangordnede bullet points rullet op i rapporten, synes udbyttet at være en klar og præcis ide om, hvordan konkrete tiltag er forbundet og sammen løfter et studiemiljø op og undgår unødigt frafald. Og så gør det jo ikke noget, at det er rar læsning. Dette får mig til afslutningsvis at overveje, om der er andre muligheder for seriøs leg med denne dogmeetnografi. Hvis man er træt af innovative, bæredygtige, konceptuelle, refleksive eller vovede eksperimenter, kunne man måske overveje at eksperimentere med at fjerne dem og vende tilbage til det etnografiske håndværk. Og lidt mere til. Dette lidt mere er denne radikale realisme, som dogmetilgangen fremprovokerer. Jeg håber selvfølgelig, at den ikke kun skaber tykkere monografiske beskrivelser, men også, at den er med til at skærpe vores kritiske forståelse af vores felter, hvor

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

virkeligheden taler tilbage til vores begreber og koncepter. Disse begreber og koncepter kan man så med baggrund i de tykke etnografiske beskrivelser diskutere akademisk i alt deres saft og kraft mellem fagfæller i vores fagfællebedømte tidsskrifter.

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdspapir om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdspapir_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

Litteraturliste

- Aleksijevitj, Sertlana (2015) "Krigen har ikke et kvindeligt ansigt". København: Palomar
- Behar, Ruth (1993) *"Translated Women: Crossing the Border with Esperanza's Story"*. Boston. Beacon Press
- Bourgios, Philippe (1996) *"In Search of Respect: Selling Crack in the Barrio"*. San Francisco: University of California Press.
- Buk-Swienty, Tom (2014) "Slagtebænk Dybbøl": København: Gyldendal
- Candea, Matei (2007) "Arbitrary locations: in defense for the bounded field-site". *Journal of the Royal Anthropological Institute (N.S.)* 13, 167-184
- Clifford, James (1986) "On Ethnographic Allegory". I *Writing Culture: The Poetics and Politics of Ethnography*, (Eds.) James Clifford and George Marcus. Berkeley, Los Angeles and London: University of California Press, 98-121
- Clifford, James and George Marcus (1986) *"Writing Culture: The Poetics and Politics of Ethnography"* (eds.). Berkeley, Los Angeles and London: University of California Press
- Crapansano, Vincent (1980) *"Tuhami: Portrait of a Moroccan"*. Chicago and London: University of Chicago Press
- Farmer, Paul (1992) *"AIDS and Accusation"*. Berkeley, Los Angeles and London: University of California Press
- Farmer, Paul (1999) *"Infestions and Inequalities: The Modern Plaques"*. Berkeley, Los Angeles and London: University of California Press
- Farmer, Paul (2005) *"Patologies of Power: Health, Human Rights and the New War on the Poor"*. Berkeley, Los Angeles and London: University of California Press
- Paul, Farmer (2011) *"Haiti: After the Earthquake"*. Edited by Abbey Gardner and Cassia Van Hoof Holstein. Philadelphia: Public Affairs
- Farmer, Paul; Jim Yong Kim, Arthur Kleinman and Matthew Basilio (2013) *"Reimagining Global Health"*. Berkeley, Los Angeles and London: University of California Press
- Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdspapir om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25
http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdspapir_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

Ph.d. Regnar Kristensen
Ekstern lektor ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier (ToRS), Københavns Universitet

Geertz, Clifford (1973) *"The Interpretation of Culture"*. New York: Basic Books

Geertz, Clifford (1988) *"Works and Lives: The Anthropologist as Author"*. Stanford: Stanford University Press

Genette, Gérard (1990) *"Narrative Discourse: An Essay in Method"*. Ithaca, New York: Cornell University Press

Hjort, Mette og Scott MacKenzie, eds. (2003) *"Purity and provocation"*. London: British Film Institute

Holbraad, Martin (2012) *Truth in motion. The Recursive Anthropology of Cuban Divination*. Chicago and London: Chicago University Press

Kidder, Tracy (2003) *"Mountains beyond mountains: The Quest of Dr. Paul Farmer"*. New York: Delacorte Press (en afdeling af Random House)

Kristensen, Regnar (2011) *"Saints and Security in Mexico City"* Ph.d. series no. 68. Department of Anthropology. University of Copenhagen

Latour, Bruno (2007) *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford: Oxford University Press

LeBlanc, Adrian N. (2003) *"Random Family: Love, Drugs, Troubles and Coming of Age in the Bronx"*. New York, London, Toronto and Sydney: Scribner

Levi-Strauss, Claude (1969) *The elementary structures of kinship*. Boston: Beacon Press

Lewis, Oscar (1963) *"The Children of Sanchez: Autobiography of Mexican Family"*. Vintage Books, New York

Lewis, Oscar (1966) *"La Vida: A Puerto Rican Family in the Culture of Poverty"*. Vintage Books, New York

Lomnitz, Claudio (2012) "Prólogo". I *Los Hijos de Sánchez: Una Muerte en La Familia Sánchez*. Mexico City: Fondo de Cultura Económica, 9-24

Mead, Margaret (1930) *"Coming of Age in Samoa"*. New York: William Morrow and Company (senere udgivet af HarperCollins books).

Shostak, Marjorie (1982) *"Nisa: The Life and Words of a !Kung Woman"*. New York: Vintage

Sjørsløv, Inger (1995) "Det metodiske forløb". I *Tidsskriftet for Antropologi*, nr. 31, 177-185

Kristensen, Regnar. A. (2016) "Arbejdsrapport om dogmeproduceret etnografi: Et manifest for radikal realisme", s.1-25

http://ckk.tors.ku.dk/forskningsprojekter/dona_goyas_boern/Arbejdsrapport_om_dogmeetnografi_Regnar_Kristensen__april_2016.pdf

Willerslev, Rane (2011) "Frazer strikes back from the armchair: a new search for the animist soul".
Journal of the Royal Anthropological Institute (N.S.) 17, 504-526

Willerslev, Rane og Lotte Meinert (2016) Editors on Themed issue: "Obstruction and Invention as Creative Methods in Anthropological Research". *Ethnos* (forthcoming)

Winslow, Don (2005) "The Power of the Dog". New York: Vintage

ⁱ Jeg var her inspireret af, dels Lars Von Trier og Thomas Vinterbergs *dogme 95* manifest, som blev udviklet til både at provokere det etablerede filmetablissement og til at vende tilbage til en mere ren og nærværende filmfortælling (Mette Hjort og Scott MacKenzie 2003), og dels de klassiske etnografiske værker *The Children of Sanchez* (1963) og *La Vida* (1966), som var redigerede båndoptagne interviews af antropologen Oscar Lewis.

ⁱⁱ Se mere om projektet på <http://comedyofthings.com/background/>

ⁱⁱⁱ Ibid. (skrevet på den første webside under "background").

^{iv} Trier, Lars von og Thomas Vinterberg (1995): The vow of chastity.
http://www.dogme95.dk/the_vow/vow.html.

^v Se hæftet med dogmehistorierne Ministronefortællinger fra Nørrebro her:
<http://www.ckultura.org/ckultura/images/ministronefortaellinger-fra-norrebro.pdf>